

NKFIH-OTKA K-116191

**JELENTÉS, KOMMUNIKÁCIÓ; SZÓSZERINTI, FIGURATÍV:
KORTÁRS NYELVFILOZÓFIAI KUTATÁSOK**

2016. 02. 01. – 2020. 12. 31.

Vezető kutató: Zvolenszky Zsófia

Záróbeszámoló

Tartalomjegyzék:

1. Összefoglaló
2. A *Szavak és Tettek Műhely (Budapest Workshop for Language in Action)* – kutatók, együttműködések, kutatási tevékenység
3. Publikációs vállalások teljesítése
4. Folyamatban lévő kutatások, publikációs projektek, új kutatási irányok

Mellékletek:

5. A *Szavak és Tettek műhely* és a BME közös szervezésében 2018-ban indult *Cselekvés és kontextus* workshop-sorozat 20 eseménye (ebből 5 nemzetközi)
6. További 7 nemzetközi esemény a kutatás társszervezésében
7. További 6 szélesebb közönség (például magyartanárok) számára is szervezett hazai esemény

1. Összefoglaló

1.1. Vállalások, teljesítések összefoglalása

A pályázat munkatervében:

- vállaltuk 1 olvasókör, 2 nemzetközi konferencia és 2 workshop megszervezését. Ezt többszörösen teljesítettük: **az olvasókör folytatásaként 2018-ban indított, azóta 15 magyar és 5 nemzetközi eseménynek is helyet adó BME—ELTE *Cselekvés és kontextus* workshop-sorozattal; további 7 nemzetközi (részben külföldön rendezett) és 6 magyar nyelvű eseménnyel.** Ezekről lásd a 2.2 szakaszt és az 5–7. szakaszban felsorolt eseményeket.
- vállaltuk 3 kötet megjelentetését, 1-et angolul, külföldi kiadással. Ezt is teljesítettük **9 szerkesztett kötettel, közülük 2 angolul, egy külföldi kiadással.** Ezek közül 3 jelzi az OTKA-pályázat számát (1 angol és 2 magyar nyelvű kötet). Ezekről lásd a 2.3 szakaszt. (Ha lehetőséget kapunk jövőbeli pályázat megvalósítására, sokkal jobban figyelni fogunk arra, hogy a pályázat számát a résztvevők publikációikban jelezzék.)
- vállaltuk **36 tanulmány megírását jórészt szaklapokba vagy konferenciakötetekbe, ezek közül legalább 22-t angolul, azon belül 8-at nemzetközi, referált folyóiratban.** A kutatócsoport 2 esszékötetében megjelent 11 cikkén kívül **73 tanulmányunk jelent/jelenik meg, közülük 33 angolul. 9 tanulmány Q1-Q2 szaklapban** (ennek a fele angolul **Q1** lapban, köztük *Studia Logica, Res Philosophica, Philosophia, Artificial Intelligence and Law*). Összesen a folyóiratcikkek/konferenciatickek száma **49, amiből 23 angolul jelent meg, 1 kínaiul (Q1 lapban).** Ezekről lásd a 3. szakaszt. A 73-ból 30 tanulmány jelzi az OTKA-támogatást (15 angol és 15 magyar nyelvű). (Ha lehetőséget kapunk jövőbeli pályázat megvalósítására, sokkal jobban figyelni fogunk arra, hogy a pályázat számát a résztvevők publikációikban jelezzék.)

Összességében: a pályázat munkatervében vállaltakat teljesítettük, a részletekben jelentkező eltéréseket, indoklásokat a jelölt szakaszokban felvázoljuk.

1.2 A költségvetéssel kapcsolatos módosítások, rendhagyó körülmények

A költségvetési tervhez képest kisebb, folyamatában jóváhagyott eltéréseket, átcsoportosításokat kérésünkre engedélyezte az OTKA–NKFI Hivatal. A kutatásban az eredeti terv szerint először Markovich Rékát alkalmaztuk félállásban, 2.5 évig, ezt követően (Tihanyi Katalin doktorandusz helyett) Finta Szilviát 2020. januárig. A jogszabály szerinti béremelés az eredetileg tervezetthez képest jelentősebb eltérést okozott (590 000 Ft).

2020-ban, a pályázat 5. évében konferenciárészvételhez utazásra, szállásra, regisztrációs díjra tervezett összegeket átcsoportosítottunk részmunkaidejű alkalmazásra (nem kutatói alkalmazás) és kutatói megbízásra (Bárány, Finta), mivel a világjárvány miatt a korábban tervezett utazások és meghívások nem valósulhattak meg.

A 2020. februárjában-márciusában kialakult világjárvány miatt számos tervezett nemzetközi utazás, meghívott előadás elmaradt. A 2020. év logisztikai komplexitását növelte, hogy a vezető kutató egyedülálló szülőként neveli most kisiskolás gyermekét, míg 2 másik résztvevő posztdoktori kutatónak összesen 6 hasonló korú vagy fiatalabb gyereke van. E körülmények mellett is teljesültek a publikációs, eseményszervezési vállalásaink (amellett is, hogy egyes írások az eredeti publikációs ütemhez képest lassabban készülnek el). Ha nem ilyen év lenne mögöttünk, a három most készülő szerkesztett kötet (lásd a 4. szakaszban) előkészítése előrébb tartana.

1.3 Tematikus összefoglaló

Az alapvetően nyelvfilozófiai, de interdiszciplináris megközelítéseket is (nyelvészet, kognitív tudomány, kommunikációelmélet) integráló kutatásunk két fő kérdése az, hogy hogyan viszonyul egyes megnyilatkozásokkor egymáshoz a konvencionális jelentés, a szószerinti jelentés, az állított és a szándékolt tartalom; továbbá e viszony mennyiben különbözik olyan megnyilatkozások esetén, amelyeknek a központi tartalmát hagyományosan szószerintinek tartják, és olyan helyzetekben, amikor a **megnyilatkozás központi tartalma (legalábbis annak egy jelentős része) a szószerinti vagy az állított jelentésen kívül esik**. Az utóbbi esetek közt kiemelt a figuratív, így például

- (i) a **metaforikus**,
- (ii) az **ironikus** nyelvhasználat.

Azonban szintén a szószerinti vagy állított jelentésen kívül esik, és fontos kapcsolódási pontokat, kontrasztokat vet fel a figuratív nyelvhasználattal:

(iii) az ún. **társalgási és konvencionális implikatívák** jelensége, viszonyuk az **előfeltevésekhez**;

(iv) a **fikcióról szóló nyelvhasználat** (egyfelől nem szó szerint, hagyományos értelemben igaz, hogy Hermione Granger brit, nem *állítja* ezt a beszélő; másfelől érdemes feltárni a szisztematikus kapcsolatot ilyen állításpárok között: „A vietnámi háborúban harcolt egy Forrest Gump nevű katona” (hamis állítás a valóság eseményeiről) és „A *Forrest Gump* film fiktív világában a vietnámi háborúban harcolt egy Forrest Gump nevű katona” (igaz állítás));

(v) a **pejoratív és általánosabban az érzelmekkel, előfeltevésekkel, részrehajlással árnyalt nyelvhasználat** (mennyiben, hogyan tér el a semleges megfelelőjétől, amikor például „asszisztens” helyett úgy jellemzik egy beosztott munkahelyi szerepét, hogy ő a „lótífuti”?)

(vi) az ún. **deontikus modális nyelvhasználat** arról, hogy mi megengedett vagy megkövetelt (érdemes feltárni a szisztematikus kapcsolatot tényekről és normákról szóló állítások között,

például: „Petra vonaljegyvet érvényesít”, „Petrának kötelező/megengedett vonaljegyvet érvényesítenie”);

(vii) nyelvi aktusok és **nemnyelvi aktusok**: a szó szerinti jelentés, állított és szándékolt tartalom, propozicionális tartalom kategóriái mennyiben alkalmazhatóak nemnyelvi esetekre (például képekre, reklámplakátokra, emotikonokra, közösségi oldalak reakcióira, megosztásai keretében véghez vitt kommunikációs aktusokra).

Az (i-vi) alatti témaköröket szervesen összeköti, hogy ezen aktusok a felszínen gyakran állításként jelennek meg, azonban a beszélő központi célja eltér az állítástól (hogy a fikció világáról, vagy a törvényi szabályozásról, kirekesztő, részrehajló attitűdről rögzítsen valamit); és bizonyos javaslatok szerint a beszélő tettetésre épít: *úgy tesz, mintha állítana* valamit. Az altémák eredményei együttesen rámutatnak: a nyelvi jelenségek teljes spektruma több ponton feszíti a lehetségesvilág-szemantika, valamint a hagyományos igazságfeltételes szemantika és pragmatika – többek közt Grice által meghatározott – kereteit. A kutatás átfogóan célozta a régi keretek korlátainak és a felmerülő alternatíváknak alaposabb feltérképezését és megértését.

E pályázat 11 hónapos meghosszabbításával a BME Szociológia és Kommunikáció Tanszékével és az ELTE Intézményi Kiválósági Programjával kiterjedt együttműködés valósulhatott meg. Az utóbbi kutatás („Önvezető járművek, automatizáció, normativitás: Logikai és etikai kutatások” címmel indult 2018-ban, vezetője Zvolenszky) foglalkozik például a mesterséges intelligenciáról szóló kommunikációban, érvelésben (szakirodalomban is, de különösen híradásokban, népszerűsítő szövegekben) felmerülő előítéletekkel, kimondatlan előfeltevésekkel, akaratlan vagy szándékos torzításokkal, vonatkozó nyelvhasználati, etikai, érveléseméleti megfontolásokkal. Ezek fontos kapcsolódást adnak tehát (iii)-(vii)-hez.

Az (i)–(vii) tematikus felosztás mentén írtuk 2017-től az éves projektbeszámolókat és strukturáljuk a jelen záróbeszámolót is. A teljesítéseknél, beleértve **az OTKA-felületen szereplő publikációkat (ahol a “támogató szervezetek” oszlopba írjuk be az altémákat) jelezzük, hogy melyik altémához kapcsolódnak.** Az eddigi és folytatódó kutatásban központi szerephez jut Grice (G) jelentés- és kommunikációelmélete, továbbá a grice-i alapokat számos ponton revidáló, interdiszciplináris keretek közt megfogalmazott relevanciaelmélet (R); e kapcsolódásokat is jelezzük. Az eredeti kutatási terv harmadik pontját bontottuk fel (iii)–(vii)-re. Ennek két indoka: egyfelől a résztvevők kutatási témáinak szerteágazósága (a pályázotthoz képest a ténylegesen résztvevő hallgatók köre az első évre jelentősen változott, ösztöndíjlehetőségeik, munkavállalási változások, új hallgatók érkezése függvényében). Emiatt az első évben a vártnál lassabban körvonalazódtak a közös pontok; ezek rendszerezését, kapcsolódásait segítette az árnyaltabb felosztás; másfelől így az eredetileg tervezett metaforikus, ironikus nyelvhasználat mellett **konkrétabbá váltak olyan nemszó szerinti nyelvhasználatokhoz kapcsolódó kérdések is, amelyek hangsúlyos társadalmi, gyakorlati hatással, alkalmazásokkal bírnak (így (iv)–(vii): a fikcióról szóló nyelvhasználat, a pejoratív nyelvhasználat, a deontikus modális nyelvhasználat, a nemnyelvi aktusok).** Két altémán illusztráljuk röviden. (vi)-ről: a jelen pályázatban 2,5 évig alkalmazott Markovich Réka azt a deontikus logikai kérdéskört vizsgálta, hogy a jogban milyen, a kötelező/megengedettől eltérő, ám azokhoz kapcsolódó deontikus modalitások azonosíthatóak be és formalizálhatóak; ilyen például a jogosultság fogalma, e kutatásának közvetlen informatikai, technológia alkalmazásai vannak már most. (v)-ről: megvilágítóak például a pejoratív nyelvhasználat és a részrehajlással árnyalt nyelvhasználat párhuzamokat mutató esetei. „Kiscsaj”-ként említeni egy felnőtt kollégát a beszélő lenéző, leereszkedő, kirekesztő attitűdjét kommunikálja; mivel számos érv szól amellett, hogy ez az attitűd az állított vagy szándékolt propozicionális tartalomnak nem része, így a beszélő negatív attitűdjét kifogásolni másról szól, mint azzal vitatkozni, hogy a megnyilatkozása mit állít, hogy *igaz*-e. Hasonlóan összetett feladat kifogást emelni akkor is, ha valaki egy híradás, nyilatkozat

félrevezető, részrehajló, előítéletes aspektusai ellen szeretne szót emelni, hiszen itt sem az igazságértékkel vagy szándékolt/állított propozicionális tartalommal vitatkozás a tét. Például a főcímben: „Emberöléssel vádolják az Uber-sofőrt, aki *önvezető autóval balálra gázolt* egy nőt” (dailymail.co.uk híre alapján), a dőlt betűs szakasz eleve feltételezi, hogy a halálos gázolás ágensé, kiemelt felelőse a volán mögött ülő, az önvezető autó működését monitorozó biztonsági sofőr volt, nem pedig az önvezető autót irányító algoritmus valamely hiányossága állt a háttérben. Semleges alternatívát ad a 444.hu főcíme: „Elgázolt egy gyalogost az önvezető Uber, vádat emeltek a biztonsági sofőr ellen”. Ezek az illusztrációk is mutatják, mennyire szervesen merülnek fel nyelvi, nyelvfilozófiai, jogi kérdések az olyan technológiai fejlesztések kapcsán, mint az önvezető járművek, az ápolórobotok vagy az okos eszközök algoritmusai. Többek közt a kérdésekre fókuszál a fent említett, 2018-ban indult Kiválósági pályázat az automatizáció filozófiai, logikai kérdéseiről.

A hasonló nyelvelméleti, nyelvhasználati megfontolások jelentősége a középiskolai és egyetemi oktatásban, a technológiai fejlesztésekben, a közösségi média, a hírportálok vagy általában véve az ismeretterjesztés szabályozásában egyre nő. Ezért is **helyeztünk hangsúlyt az alapkutatások mellett azok kiterjedt társadalmi – például közvélemény-formáló és előítéletbefolyásoló hatással bíró alkalmazásaira is – több multidiszciplináris, akadémián kívüli résztvevőket is bevonó rendezvény szervezésével (lásd elsősorban 7. lent), továbbá ismeretterjesztő, tudománynépszerűsítő online írásokkal (elsősorban *Kiskáté, Qubit*)**. Az események háttérében kiemelendő a 2017-ben, Zvolenszky Zsófia vezetésével az ELTE BTK Filozófia Intézetében alapított *Szavak és Tettek Műhely (Budapest Workshop for Language in Action)*, amely 2018-ban, a BME Szociológia és Kommunikáció Tanszékével, Bárány Tiborral, Hamp Gáborral, Markovich Rékával és Szakadát Istvánnal közösen indította el a *Cselekvés és kontextus* workshop-sorozatot.

2. A Szavak és Tettek Műhely (Budapest Workshop for Language in Action) – kutatók, együttműködések, kutatási tevékenység

2.1 Kutatók és háttér-együttműködések

A jelen pályázat és az annak keretében megalapított *Szavak és Tettek Műhely, Budapest Workshop for Language in Action* (LiA, weboldala phil.elte.hu/LanguageinAction), a kutatási tervnek megfelelően, újból intézményes keretet biztosított ahhoz a korábban részben Kelemen János által vezetett nyelvfilozófiai kutatómunkához, amely Magyarországon 2012. után – a pályázati finanszírozás megszűnésével – széttöredezett. A pályázat posztdoktori kutatói – Kálmán László, Bárány Tibor, Danka István, Márton Miklós, Zvolenszky Zsófia (az utóbbi négy kutató a disszertációját a pályázat kezdetét megelőző tíz éven belül védték meg) – több közös nyelvfilozófiához kapcsolódó, tehetséggondozást, tananyagfejlesztést, magyar fordítások elkészítését célzó együttműködésben vett részt a pályázat 2016-os kezdetét megelőzően és azzal párhuzamosan:

- 2006–2012-ben három klasszikus nyelvfilozófiai mű magyar kiadásának előkészítése (ezek a kötetek azóta állandó részévé váltak a nyelvfilozófiai tárgyú egyetemi kurzusok olvasmányjegyzékeinek): fordítás, szerkesztés, lektorálás, értelmező, rendszerező kísérőtanulmány, glosszárium készítése Saul Kripke: *Megnevezés és szükségesség* (1972/2007), John Searle *Beszédaktusok* (1968/2009) és H. P. Grice: *Tanulmányok a szavak életéről* (1989/2011).
- 2006–2016-ban a tehetséggondozásra fókuszáló Erasmus Kollégium „Nyelv, nyelvi ismeretterjesztés, nyelvfilozófia” kutatócsoportjának vezetése;
- részvétel az OTKA–NKFIH K-109456 (4 évre, 2013–2017): „Integrált Érvelés Tanulmányok” című kutatásban (kutatásvezető: Zemplén Gábor, BME Filozófia és

Tudománytörténet Tanszék) az ennek keretében szervezett eseményeken, **érveléseméleti** tananyag kialakításában (kapcsolódó altémák: (i)–(vii) mindegyike);

- részvétel az OTKA–NKFIH K-109638 (4 évre, 2013–2017): „A fenomenológia és az analitikus filozófia lehetséges kapcsolódási pontjai az **elmefilozófia** területén” (kutatásvezető: Tózsér János, Kaposvári Egyetem, Társadalomtudományi Tanszék), (kapcsolódó altémák: (iii), (iv), (vii));
- a 2015. február óta havonta megjelenő online, Open Access *Műút* folyóirat *Kiskáté* rovata, Bárány Tibor rovatszerkesztésével, kortárs magyar filozófusok recenzióit és tanulmányértékű ismertetőit publikálja frissen megjelent – túlnyomórészt angol nyelvű – analitikus filozófiai művekről. Az írások bonyolult, összetett gondolatmenetek világos összefoglalására törekszenek – mintegy bevezetőként szolgálva a kortárs filozófiai művek olvasásához. A célközönség: mindazok, akik figyelemmel kísérik az analitikus nyelvfilozófia, ismeretelmélet, elmefilozófia, metafizika, társadalomfilozófia, etika, művészetfilozófia, érvelésemélet legizgalmasabb fejleményeit, de eddig nem volt rá módjuk. A magyar kulturális nyilvánosság erős bástyái mögül korábban kevés látszott az angolszász filozófia virágzásából; ezt a hiányt pótolják a *Kiskáté* írásai.
<https://www.muut.hu/archivum/category/kiskate/page/7>

A jelen pályázat aktív résztvevőinek több mint a fele 2016-ban MA és Ph.D. hallgató volt, az ELTE BTK Filozófia Intézetében és a Közép-európai Egyetemen (CEU). E pályázatban kiemelt szerepet játszott az 5 év során:

- a 2.5 évig félállásban alkalmazott **Markovich Réka**, aki „Deontic Logic and Formalizing Rights” c. (altéma: (vi)) angol nyelvű disszertációját (Zvolenszky témavezetésével) 2018-ban védte meg az ELTE BTK Logika és Tudományfilozófia Doktori Programjában. Akkortól a Luxemburgi Egyetem Informatikai Tanszékének kutatója, számos Q1 angol nyelvű tanulmány (*Studia Logica*, *Artificial Intelligence and Law*) és egyéb rangos publikáció, előadás szerzője, társszerzője. Markovich elsősorban a jogi nyelvhasználatot és annak formalizálhatóságát vizsgálta: a jogszabályok nyelvezetének, speciális megfogalmazásainak deontikus logikai mélystruktúráját elemezte, az ehhez szükséges ontológiát tárta fel, továbbá az ún. komputációs argumentáció eszköztárát alkalmazva javaslatokat dolgozott ki a jogi nyelvhasználat algoritmizált értelmezésére. E kutatások matematikai, informatikai, műszaki kapcsolódásai miatt Markovich eredményeiről több diszciplína nemzetközileg elismert rendezvényén, szaklapjaiban számolt be: a filozófia, logika fórumain kívül az alkalmazott matematika, informatika, és az ún. AI & Law fórumain (pl. International Conference on Artificial Intelligence and Law (ICAAIL), Legal Knowledge and Information Systems, JURIX, Trends in Logic, Advances in Modal Logic (AiML)). A jogi szövegek szövegvizsgálati módszereinek és a jogi érvelés formalizálásának tanulságait együttesen, kölcsönhatásban vizsgáló, a 2019. decemberi MIREL madridi workshopon előadott tanulmányokból kötetet is társszerkesztett. A kötelező/megengedettől eltérő, ám azokhoz kapcsolódó deontikus modalitások – például a jogosultság [rights] fogalmának – vizsgálatában 2021-től a következő állomás az episztemikus jogosultság [epistemic rights].
- Az 1.5 évig félállásban alkalmazott **Finta Szilvia** (aki korábban, 2012-ben már szerzett vallástudományi Ph.D. fokozatot; disszertációjában a rabbinikus gondolkodás, érvelés gyakorlatát részben analitikus nyelvfilozófiai és logikai eszköztárral elemezte) az ELTE BTK filozófia MA képzésében írt multidiszciplináris szakdolgozatát 2017-ben védte meg „*Az Írás nem veszíti el szó szerinti értelmét...*” *A Szentírás nyelvhasználatának tanulságai a kortárs metaforaelméletek számára* címmel (Zvolenszky témavezetésével, altémák: (i), (iii)). Finta szerint a héber nyelv és a rabbinikus nyelvi gondolkodás jelenségei fényében érdemes módosítani a grice-i kommunikációelmélet megközelítését a szószerinti és a metaforikus jelentés viszonyáról (továbbá a relevanciaelmélet ellenérveit a szószerinti-figuratív distinkcióról). Finta az altémák mindegyikéről tartott előadásokat, írt tanulmányokat, ismeretterjesztő

cikkeket: implikaturák és abdukció (iii); képi irónia, vizuális történetmesélés, vizuális gondolkodás (ii, iv, vii); deontikus nyelvhasználat a Tórában, a vallási jogban, a rabbinikus logikában (vi); a névadás, névhasználat érzelmi töltettel, hatalmi viszonyal kapcsolatos kérdései történelmi perspektívában és a mai politikai és médianyelvben (v). Számos előadást külföldi konferencián tartott meg, 2 angol nyelvű tanulmánya jelent meg, most a *Topoi* tematikus számában van bírálat alatt egy írása.

- **Kuti Judit** korábban az ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolában volt doktorandusz és az MTA Nyelvtudományi Intézetének tudományos segédmunkatársa. E pályázat keretében 3 magyar nyelvű tanulmányt írt és hazai, külföldi konferenciaelőadásokat tartott a (i) altémán belül két kutatási irányról: egyrészt a német nyelvész Harald Weinrich és a relevanciaelmélet metaforafelfogásának párhuzamairól, másrészt szűkebb közösségekben a metaforahasználatról, -felismerésről, -értelmezésről.
- A jelen pályázat 1. évében csatlakozó **Dombrovski Áron** az ELTE BTK Logika és Tudományfilozófia MA programjában 2018-ban védte meg (a (iv) altémában) a szakdolgozatát (Zvolenszky témavezetésével), azóta az Analitikus Filozófia Doktori Program hallgatója, a fikcionalizmusról, a fikcióról szóló nyelvhasználat metafizikájáról, szemantikájáról, továbbá a generikus állításokról ((v) altéma) írt és adott elő magyarul és angolul (6 tanulmánya jelent meg e pályázat keretében, közülük 1 angolul, továbbá ismeretterjesztő írások a *Qubit-on*).
- **Such Dávid** az ELTE BTK Analitikus Filozófia Doktori Programjának hallgatója. Fő kutatási területe az elmefilozófia, amely számos ponton felvet a pályázathoz kapcsolódó nyelvfilozófiai kérdéseket: ((iii), (v) altémák): a metalingvisztikai egyezkedésekről, fogalmmérnökösködéssről, fogalmi vitákról. E megfontolásokat Schuch egy konkrét, a kvália fogalmáról és az interszubsztívitásról szóló vitában is alkalmazta. Két magyar nyelvű tanulmánya jelent meg e témában.
- A jelen pályázat 1. évében csatlakozó **Susánszky Péter** a (iv) altémához kapcsolódóan a fikcionalizmusról és a fikcióról szóló nyelvhasználat metafizikájáról, tartott előadásokat (külföldön is), e témák vezették a hagyományos modelleméleti szemantika talán leghíresebb alternatívájához, az igazságértékes szemantikához („truth-valuational semantics”), amely teljes értékű logikai szemantikát biztosít különböző (például modális) logikák számára szemantikai modellek feltételezése nélkül. Erről írta a CEU-n 2018-ban megvédett filozófia MA szakdolgozatát, amely alapján abban az évben felvételt nyert a CUNY Graduate Center (New York) filozófia doktori programjába, tanulmányait itt folytatja.

A pályázat posztdoktori kutatói által vizsgált témák, az altémák jelölésével:

- **Bárány Tibor** az altémák szinte mindegyikével foglalkozott: (i), (iii), (iv), (v), (vii). Egyrészt az online tartalomterjesztés, kommunikáció nyelvfilozófiai, kapcsolódó művészetfilozófiai kérdéseit vizsgálta, ismeretterjesztő írások keretében is (iv). Másrészt a grice-i kommunikációelméletben javasolt kimondott tartalom [what is said] és a társalgási implikaturaként implikált tartalom (TI-tartalom) megkülönböztetését vette mintának a vizuális kommunikációban szerinte szükséges különbségtételhez a megmutatott tartalom [what is shown] és a TI-tartalom között. Amellett érvelt, hogy a megmutatott tartalom nem feltételez semmiféle kontextusfüggetlen, kompozicionális jelentést (iii, vii). Harmadrészt a John Searle korai beszédaktus-elméletében feltételezett ún. kifejezhetőségi elv („mindig lehetséges, hogy a beszélő pontosan azt mondja, amit ki akar fejezni”) variánsait, fenntarthatóságát, szerepét vizsgálta (részben a Robyn Carston által javasolt relevanciaelméleti keretben), és két alkalmazását: a politikailag korrekt nyelvhasználat működésének leírásában és a hazugság és a félrevezetés fogalmi megkülönböztetésében (iii, v). Negyedrészt Zvolenszkyvel közösen írt a relevanciaelmélet metaforafelfogásáról (i). Lejjebb lásd még közös kutatását Márton Miklóssal a grice-i jelentés- és kommunikációelmétről (iii).

- **Danka István** iróniára (ii) vonatkozó kutatásai számos más altémához is kapcsolódtak. Az irónia Grice-től származtatható elméleti keretének kurrens kritikáit vizsgálva a standard megoldást (szűk és tág hatókörű irónia megkülönböztetése) gondolta tovább, a többszörösen beágyazott iróniaoperátorok működését elemezte, elméleti vonatkozásban különösen a kondicionálisok esetében, míg gyakorlati vetületként az internetes trollkodás kapcsán. A trollkodás némely morális dimenzióját is vizsgálta (különösen az online bántalmazás nyelvi játékokkal modellálható aspektusait és az érzelmi alapú érvek legitimitását (v)), valamint – a trollkodás képi elemeit is elemezve – a verbális és vizuális irónia kapcsolatát (vii). Az online kommunikáció társas pragmatikájának megközelítése során a szabálykövetés és célracionális normatív, ill. deontikus értelmezései közötti különbségeket vizsgálta (iii, vi), kitérve a téma metafizikai, nyelvfilozófiai, technikafilozófiai és oktatásfilozófiai aspektusaira. Danka rámutat: egy nyelvhasználati praxis teljesen különböző értelmet nyer a normatív, ill. deontikus szükségszerűségek tekintetében, ha a használat kereteit biztosító (szemantikai, ill. pragmatikai) szabályokból vezetjük le, mint ha a nyelvhasználók (vagy azok közösségének) céljaiból.
- **Kálmán László** tudományos és ismeretterjesztő írásaiban a nyelvi, nyelvhasználati, nyelvmegértési jelenségek, szabályszerűségek természetét vizsgálta (metaforikus nyelvhasználatban (ii), az implikált tartalomnál (iii), részrehajlással árnyalt nyelvhasználatban (v), jogi nyelvhasználatban (vi)); amellet érvelt, hogy ezek feltérképezése nem feltételez (kompozicionális vagy egyéb) szabályokat, szabályrendszereket, nem feltételez kontextusfüggetlenül rögzített nyelvi jelentést.
- **Márton Miklós** a (iv) altémához kapcsolódó, Tőzsér Jánossal közös kutatásaiban az úgynevezett mentális fikcionalizmus, vagyis a népi pszichológia fogalomkészletét alkalmazó mondatok fikciós értelmezésének lehetőségeit, perspektíváit vizsgálta; szerintük e fikcionalista értelmezés alulmotivált a tudatos tapasztalatokat kifejező mondatokkal kapcsolatban („In defence of the phenomenological objection to mental fictionalism”). Továbbá a fikcionalista értelmezések egyéb diskurzusok keretében előálló nehézségeivel is foglalkoznak egy megjelenés előtt álló írásukban (“A unified pragmatic account of fictive utterances and its consequences to mental fictionalism”). A (vii) altémához kapcsolódó kutatásaiban Márton rámutatott: a kortárs elmefilozófiai megközelítések nem tisztázzák kellő mértékben a fenomenális és intencionális tulajdonságok viszonyát. Mind a fenomenális intencionálizmus hívei, mind az úgynevezett reprezentacionalisták anélkül állítanak föl egyfajta megalapozási viszonyt a két fajta tulajdonságcsoporthoz, hogy tisztáznák, e viszony miről szól – azonosságról, metafizikai függésről vagy szemantikai kapcsolatról (megjelenés alatt: “Intentional and Phenomenal Properties: How Not to Be Inseparatists”). Bárány Tiborral közös új kutatásában Márton amellet érvel, hogy a kommunikált tartalom Jennifer Saul, Zvolenszky által hangsúlyozott, szerintük Grice jelentés- és kommunikációelméletének kereteit feszítő aspektusai (pl. a mintha mondott tartalmak, szándékolatlan tartalmak, nyelvbotlások, nyelvi hibák) mégis elhelyezhetőek a grice-i keretben (iii).
- **Zvolenszky Zsófia** a metaforikus nyelvhasználat kapcsán (ii) amellet érvelt, hogy a nyelvbotlások kezelése komoly kihívás elé állítja a relevanciaelmélet metaforaértelmezésének kontinuum-tézisét, amely szerint a figuratív és a szó szerinti nyelvhasználat (beleértve a laza nyelvhasználatot, pl. „Hollandia lapos”) ugyanazon kontinuumon helyezkedik el. A (iii) és (v) altémákhoz Zvolenszky két projekttel is kapcsolódik. Egyfelől előadásokban és kéziratokban a mesterséges intelligenciát alkalmazó technológiákkal kapcsolatos érvelésekben rejlő előfeltevések, részrehajlások szerepét is vizsgálta, rámutatva, hogy ezek nyomán félrevezető, társadalmi rizikót hordozó a kommunikált tartalom. Másfelől Zvolenszky a pejoratív nyelvhasználat (igen kiterjedt) filozófiai és nyelvészeti tárgyalását vizsgálta, megvilágítva az eddigi tárgyalásmód társadalmi rizikókat hordozó aspektusait; kéziratában megkötéseket alakít ki az ilyen típusú akadémiai diszkuszióra. Zvolenszky fikcióról szóló nyelvhasználatra (iv) vonatkozó kutatásaiban részben a deontikus nyelvhasználatához (vi) keres kapcsolódási

pontokat: kéziratokban amellel érvel, hogy mindkettő elemzésekor a lehetséges világokra építő modális szemantika alapvető korlátokkal szembesül. Ezek fényében érdekesebb a fikció-operátor (“A releváns szépirodalmi mű szerint...”) mintájára egy ún. korpusz-operátor (“A releváns törvények/szabályok szerint...”) segítségével elemezni a deontikus modalitást, feladva mindkettőnél a lehetségesvilág-keret egyik alapkövét. Továbbá számos korábbi és e pályázat keretében megjelent tanulmányában és kéziratában érvel Zvolenszky amellel, hogy a fiktív karakterekről szóló mondatokban (iv) érdemes e karaktereket létezőként kezelnünk, vagyis velük kapcsolatban az egyik *realista* álláspontot választanunk, az absztrakt artefaktum elméletet, amely szerint a fiktív karakterek absztrakt, emberalkotta tárgyak. Írásaiban (például a 2016-ban megjelent „Fictional Characters, Mythical Objects and the Phenomenon of Inadvertent Creation” és készülő kéziratokban) Zvolenszky további érveket hoz fel amellel, hogy ezen metafizikai álláspont számára nem jelent problémát az akaratlan szerzői alkotás jelensége: amikor például hibás ismeretek folytán szándéka szerint egy a fikciótól függetlenül létező történelmi alakról ír a szerző (aki valójában nem létezett), így akaratlanul létrehozva egy fiktív karaktert. Zvolenszky Stuart Brock korábbi, (2010 „The creationist fiction: The case against creationism about fictional characters”, *Philosophical Review* 119 (3): 337–364), immár klasszikusnak számító *irrealista* érvelése kontextusában mutat rá arra is, hogy az akaratlan szerzői alkotás jelensége megvilágító válaszokat, referenciapontokat ad Brock ellenpéldáira. (Zvolenszky (2016) tanulmányára számos válasz született: Stuart Brock, David Friedell a *Journal of Aesthetics and Art Criticism* c. szaklapban tárgyalja, míg a Budapestre meghívott Alberto Voltolini az *Inquiry*-ben, Jeffrey Goodman pedig a *Res Philosophica* szaklapban).

A *Szavak és Tettek Műhely* és a BME Szociológia és Kommunikáció Tanszékével (elsősorban Bárány és Hamp Gábor, Szakadát István, továbbá Fiáth Heni részvételével) közösen szervezett *Cselekvés és kontextus* workshop-sorozat ad otthont, közösségi bázist a jelen pályázat mellett az automatizáció filozófiai, logikai kérdéseiről szóló, 2018-ban indult Kiválósági pályázatnak is, amely Bárány, Dombrovski, Finta, Markovich, Zvolenszky mellett 2018–2019-ben bevont további predoktori és posztdoktori kutatókat is:

- Doktoranduszok: Kapelner Zsolt (CEU, filozófia), Vonnák Diána (Durham University, antropológia, 2020-ban védte a városantropológia témájú disszertációját), Zemlén-Véber Virág (ELTE BTK Analitikus Filozófia Doktori program)
- Posztdoktori kutatók: Ambrus Gergely, Balogh Zsuzsanna, Bernáth László, Réz Anna, Szalai Judit, Tózsér János.

Társszerzőként, -szerkesztőként, -szervezőként, kötetben részt vevő szerzőként, a *Cselekvés és kontextus* workshopokon előadóként, vitaindítóként ők is több projektben, eseményben részt vettek (5. szakasz), továbbá a két tervezett, technológia és felelősség témájú kötetben is (4. szakasz).

2.2 Szervezett események összegzése

A résztvevő posztdoktori és predoktori kutatók mobilitása miatt – beleértve a vezetőkutató Zvolenszky 2016-2019-re elnyert SASPRO-Marie Skłodowska Curie kutatási ösztöndíját a Szlovák Tudományos Akadémián, Pozsonyban („Proper Names: Why go Presuppositional?”, amely a jelen pályázat (iii), (iv), (vi) altémáihoz kapcsolódik, a párhuzamos kutatást az OTKA–NKFIH jóváhagyta) az eredetileg indított olvasókör funkcióját vette át a BME–ELTE közös *Cselekvés és kontextus* workshop-sorozata, amely **a pályázat utolsó 3 éve alatt 20 eseményt** rendezett meg (lásd a Mellékletek alatt az 5. szakaszt). E workshopok műhelymunkát elősegítő közösségi légköre mellett már 2018-ban bevetté vált, hogy néhányan Skype-on jelentkeznek be. (Írjuk ezt most, amikor alig várjuk, hogy a Zoom-konferenciák korszakának végre vége legyen!)

Az 5 angolul rendezett *Cselekvés és kontextus* workshop mindegyike a résztvevő fiatal kutatók mentorálását, konferenciárészvételi és publikációs tevékenységét elősegítő cél valamelyikét helyezte előtérbe:

- ◊ a pre-read workshopok alkalmat adtak a fiatal kutatóknak arra, hogy kiválasztott szövegek alapján előre felkészülve az európai, amerikai meghívott szerzőkkel, előadókkal vitassák meg az olvasmányokat,
- ◊ a külföldi vendégelőadókkal szervezett eseményeken vitaindító előadásokban kezdeményezzenek tartalmas szakmai párbeszédet, kapcsolattartást a vendégkutatóval,
- ◊ saját kutatásukról angol nyelven, nemzetközi szakmai közönség előtt számoljanak be.

(A Mellékletekben 6. szakasz alatt felsorolt Pozsonyban, Zvolenszky által 2016-ban szervezett pre-read workshopon is részt vett e két hallgató: Dombrovski, Susánszky. Ők, továbbá Finta, Markovich az évek során többször tartottak előadást más pozsonyi, a Szlovák Tudományos Akadémián szervezett nyelvfilozófia és logika témájú konferencián is.)

Az 5 nemzetközi *Cselekvés és kontextus* workshopon és a jelen pályázat szervezésében, társszervezésében megvalósult **további 7 nemzetközi eseményen** (lásd a Mellékletek alatti 6. szakaszt) összesen e **10 ország meghívott előadói vettek részt: Csehország, Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Hollandia, Izland, Olaszország, Németország, Spanyolország, Svédország, Szlovákia.**

A pályázat közel 5 éve során a résztvevők által tartott konferencia- és egyéb előadások száma 180 fölötti volt, ebből 90 fölötti nemzetközi konferencián/workshopon, többségében külföldön, számos nemzetközi szinten és/vagy regionálisan meghatározó szakmai eseményen. A pályázat fiatal résztvevői (elsősorban Dombrovski, Finta, Markovich, továbbá Kuti, Susánszky) együttesen 30 fölötti előadást tartottak külföldön megrendezett konferencián/workshopon a pályázat 5 éve során (közülük 5-öt 2020-ban online eseményeken). Az első 4 év konferencia és egyéb előadásainak összefoglaló listája a részbeszámolókból elérhető. Részletes listát a *Szavak és Tettek Műhely* honlapján teszünk elérhetővé: <http://phil.elte.hu/LanguageinAction>.

2.3 Kötetkiadási tevékenység

A jelen pályázat első mérföldköve a **Bárány–Zvolenszky–Tózsér által szerkesztett *Metafora, relevancia, jelentés* tanulmánykötet** (Loisir, Kiadó, *de facto* 2016 első felében jelent meg, technikai okból szerepel a korábbi évszám, a jelen OTKA-pályázat támogatását a kötet feltűnteti), melynek **szerzői döntően az OTKA-kutatásban részt vevő oktatók és hallgatók, köztük Bárány, Kuti, Kálmán, Zvolenszky** és a pályázatból később más OTKA-ban alkalmazás miatt kilépő Molnár Cecília, valamint a 2018-ban indult Kiválósági pályázat egyik predoktori kutatója, Kapelner Zsolt is. A kötet 4 tanulmánya a relevanciaelmélettel, annak metaforafelfogásával foglalkozik.

Kelemen János (a könyvborítón is szereplő) lektori véleményében így írt: „Külön említést érdemel, hogy a kötet egy fiatalabb filozófusgeneráció teljes beéréséről tanúskodik.”

Zvolenszky és Bárány e kötethez tananyagának is szánt bevezetőtanulmányt készített a Sperber–Wilson nevével fémjelzett pragmatikai keretelmélet, a relevanciaelmélet metaforafelfogásáról (Zvolenszky–Bárány: „Relevanciaelmélet és a szó szerinti–metaforikus kontinuum – A magyar nyelvű szövegek tükrében”). E tanulmány áttekintést ad a relevanciaelméletről, a Sperber–Wilson szerzőpáros addig magyarul megjelent írásairól, köztük a metaforáról szóló (2008)-as tanulmányuk 2013-as rövidített magyar fordításának olyan

kimaradt részleteiről, amelyek (Zvolenszky és Bárány szerint) alapvetően árnyalják a metaforikus megnyilatkozások relevanciaelméleti értelmezéséről kialakult képet. Erre kitér Andor József kötetrecenziója is („Szemle, ismertetés: Bárány–Zvolenszky–Tózsér: *Metafora, Relevancia, Jelentés.*” *Jelentés és nyelvhasználat* 3, 191–197, 2006 <http://acta.bibl.u-szeged.hu/45351/1/JENY-2016-AndorJ-1.pdf>):

...a szerzőpáros Zvolenszky Zsófia – Bárány Tibor szisztematikusan áttekinti az immár klasszikusnak tekinthető pragmatikai elméleti modell alapfogalmi rendszerét, különös tekintettel a relevanciaelmélet metaforafelfogására, mely az egyik központi témája a modell fejlődéstörténetének, a hozzá fűződő kutatások irányvonalának, ... **Zvolenszky-Bárány tanulmánya módszeresen tételezi, hogy a rendelkezésre álló magyar nyelvű fordításokból a Sperber – Wilson nevével fémjelzett elmélet mely részei maradtak ez ideig ki, betoldva és értelmező elemzés alá vetve a tanulmány témájának szempontjából releváns hiányzó részeket.** Az elemzés során súlyponti kérdést képez annak vizsgálata és értelmezése, hogy kontinuumot képez-e az ún. literális és a figuratív nyelvhasználat. A téma a mai napig viták alapját képezi a szakirodalomban... A szerzők a kommunikációs cél és a relevancia optimalitása feltételezésének tárgyalásakor jó érzékkel mutatnak rá röviden a relevanciaelmélet és a grice-i pragmatika közötti összefüggésekre.

E recenzió záró sorai: „**A Loisir Kiadó Pragmatika Sorozatának 3. kötetét tanulmányainak átfogó jellege és magas szakmai színvonala, valamint terjedelme alapján ajánlom elolvasásra a nyelvészeti pragmatika és általában a nyelvfilozófia kutatóinak. Egyúttal alkalmazását javaslom a felsőoktatási filozófia-és nyelvészképzés, valamint a kommunikációkutatás MA és PhD szintű releváns, szakspecifikus moduljaiban.**” A *Metafora, relevancia, jelentés* kötet tehát jelentős e két pályázati célkitűzés fényében: relevanciaelmélet témában tananyagfejlesztés és fiatal kutatók publikálási lehetőségeinek elősegítése. E két eredménnyel a kötet jelentősen pótolja az eredetileg tervezett ám elmaradt relevanciaelméleti fordított kötet tervét.

További, a jelen pályázathoz tematikusan kapcsolódó ((ii), (iii), (v) altéma) tananyagfejlesztés a jelen pályázatban résztvevő Danka István Zemplén Gáborral társszerkesztett, 2019-ben megjelent *Meggyőzőestechnika* című kötete (Akadémiai Kiadó), amelynek előkészítésében az „Integrált Érvelés Tanulmányok” OTKA keretében részt vett Danka mellett Markovich és Zvolenszky is. (A kötet nem jelzi a jelen OTKA-pályázat számát.)

(Egyéb tananyagfejlesztési tételekről zárójelben: A jelen pályázat keretében 3 tanulmány is készült, amely a magyar nyelvű egyetemi tananyaghoz (nyelvfilozófia, jog és logika) fontos adalék: Bárány részt vett a Boros Gábor szerkesztésében 2. kiadásban megjelent *Filozófia* (Akadémiai Kiadó) kötet „Nyelvfilozófia” részének bővítésében (az 1. kiadás szerzőivel: Farkas, Kelemen), a bővítésben hangsúlyt kapott Grice jelentés- és kommunikációelmélete és a relevanciaelmélet (altémák: (i)—(iii)). Markovich pedig az Osiris Kiadó *Empirikus jogi tanulmányok* c. (szerk.: Jakab, Sebők, Osiris Kiadó) 2020-ban megjelent kötetébe írt két fejezetet: „Formális logika és logikai módszerek a jog vizsgálatában” és „Okság és a bizonyítás a társadalomtudományokban és a jogtudományban” címmel.)

Az eddig említett 2 kötet és a további 7, a pályázat résztvevői által társszerkesztett kötet (5 magyarul, 2 angolul, melyek közül 1 külföldön jelent meg) együtt teljesíti a kutatási terv kötetvállalásait (összesen 3, ebből 1 angolul, külföldi kiadással). Továbbá a 4. szakaszban részletezzük annak a három, döntően az OTKA-kutatócsoport és a Kiválósági kutatócsoport résztvevői által írt most készülő kötetnek a tervét, amelyek tananyagfejlesztés és

külföldön megjelenő angol nyelvű tanulmánykötet lehetőségét kiemelten biztosítják. E tervek egy magyar és egy angol nyelvű, technológia és felelősség témájú (a (iii), (v), (vi) altémákhoz kapcsolódó) kötet előkészítésére, továbbá egy magyar nyelvű, *A kommunikált tartalom dimenziói* munkacímű (i)–(vii) altémákban) tanulmánykötetre vonatkoznak. A *Metafora, relevancia, jelentés* és a *Meggyőzőestechnika* kötetek mellett a további 7 szerkesztett kötet:

- ◇ A Bárány Tibor rovatvezetésével indult *Kiskáté* online recenziósorozat továbbra is havonta publikál új írásokat; 2017-ben az addigi írások kötetes formában is megjelentek *Kiskáté. Kortárs filozófiai kiskönyvtár, Műút-könyvek* címmel, a jelen pályázat résztvevőinek 7 írásával (Bárány, Márton, Zvolenszky; további 7 írás szerzője a Kiválósági pályázatban vesz részt: Kapelner Zsolt, Réz Anna, Tózsér János). (A kötet jelzi az OTKA-támogatást.) E kötet a pályázat mindhét témájához kapcsolódik.
- ◇ Három további (az OTKA-számot nem jelző) magyar nyelvű, Márton Miklós által társszerkesztett, elsősorban elmefilozófiai kérdésekkel foglalkozó kötet kapcsolódik a jelen pályázat (iii), (iv), (vii) altémáihoz: Molnár Gáborral és Tózsér Jánossal közösen *Más elmék* (2017); Tózsér Jánossal közösen *Az érzelmek jelentése és a jelentés tapasztalata* (2018); Bernáth Lászlóval közösen *Tudomány vagy tapasztalat? A fenomenológia és a naturalizmus szerepe a filozófiai elméletalkotásban* (2018). Az első kötetbe Márton mellett az egyik doktorandusz résztvevő, Schuch Dávid, is írt tanulmányt; a másodikba és a harmadikba pedig Danka István. Így e három kötet a kutatás résztvevőitől 5 írást tartalmaz.
- ◇ Zvolenszky Zsófia 2019-ben a Kiválósági pályázat témájához kapcsolódva Balogh Zsuzsannával és Szalai Judittal közösen *Artificial Intelligence* címmel szerkesztette a Q2 besorolású *Magyar Filozófia Szemle* tematikus angol nyelvű számát, amelyben többek közt a Kiválósági pályázatban résztvevő Balogh és Kapelner írásai is megjelentek. (E kötet az (v) altémához kapcsolódik. A kötet jelzi az OTKA-támogatást.)
- ◇ Markovich Réka 2020-ban társszerkesztett egy külföldön angol nyelven megjelent konferenciakötetet: *Proceedings of the 4th International Workshop on Mining and Reasoning with Legal texts (MIREL-19), CEUR Workshop Proceedings* <http://ceur-ws.org/Vol-2632/>. A jogi szövegek szövegvizsgálati módszereinek és a jogi érvelés formalizálásának tanulságait együttesen, kölcsönhatásában vizsgáló, 2019. decemberi MIREL madridi workshopon előadott tanulmányokból állt össze e kötet. Az informatikai, mesterséges intelligencia kutatásokban bevetten a társszerkesztők száma magas: e kötetnél 5 (Markovich mellett 4 másik szerkesztő, ausztrál és olasz intézményi affiliációval), így nem volt arra lehetőség, hogy egyedi pályázati támogatást is megjelenítsen a kötet, emiatt az OTKA-támogatást nem tüntették fel, ám tematikusan e kötet, Markovich egyéb publikációival egyetemben, a (vi) altémába tartozik.
- ◇ Bárány Tibor (2020)-ban Hamp Gáborral, Hermann Veronikával *Kulturális iparágak, kánonok és filterbuborékok* címen társszerkesztett kötetét a (iii), (iv), (vii) altémákhoz kapcsolódik és a pályázat több központi eseményéhez tematikusan közel áll, például e 2019-ben magyartanároknak tartott műhelyfoglalkozásokhoz a Magyartanárok Egyesülete, a BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék és a Szavak és Tettek Műhely közös szervezésében: „Posztok, trollok, emotikonok – beszédaktusok a közösségi médiában és a magyarórán” (a kötet az OTKA-számot nem jelzi, Bárány kötetbeli tanulmánya – „Olvasók az online nyilvánosságban. Irodalmi színterek és értelmezői gyakorlatok a digitális forradalom idején” – viszont igen).

Összegezve: A 9 kötetből az OTKA-pályázat számát 3 kötet tünteti fel (közülük egy angolul). Ha lehetőséget kapunk jövőbeli pályázat megvalósítására, sokkal jobban figyelni fogunk arra, hogy a pályázat számát a résztvevők jelezzék. A következő, 3. szakaszból kirajzolódik: a tanulmányok esetén a pályázatszám-feltüntetési aránya magasabb, továbbá hatás, presztízs, darabszám tekintetében is jelentősen túlteljesítettük a kutatási tervben vállaltakat.

3. Publikációs vállalások teljesítése

3.1 Áttekintés, összefoglaló

A pályázatban megfogalmazott átfogó célkitűzésünket teljesítettük: hogy rangos publikációkat készítsünk, és hallgatókat, fiatal kutatókat arra motiváljunk, hogy ugyanezt tegyék.

Megjegyzések:

Az OTKA-felületre felvitt 123 tétel mindegyike kapcsolódik a kutatás témájához, az altémákat, a támogatási oszlopban jeleztük. A folyóiratcikkek rangsorolását az impact faktor helyett a bölcsészettudományokban bevettebb, általánosan elérhető **Scientific Journal Rankings (SJR, Scimago 2019)** alapján vezettük fel az OTKA felületre. E rangsorolás többnyire a filozófia szaklapokra vonatkozó számot jelzi, azonban Markovich Réka több írásánál, a (vi) altéma kapcsán, informatika, mesterséges intelligencia, jog, alkalmazott matematika rangsorolásban szerepel a kérdéses lap, így e számokat írtuk be. Mivel e területeken bevettek a sokszerzős írások, emiatt gyakori, hogy egyedi szerzői támogatást, így az OTKA-számot, nem tudta Markovich feltüntetni. Ezt, és a szerzők számát, jelezzük röviden az ilyen sokszerzős írásoknál. (Az OTKA támogatásához kapcsolódó Open Access elvárásokat a résztvevők ismerik, és cikk-feltöltési kötelezettségeikre felhívtuk a figyelmet; de számos esetben a szabad olvashatóság jogát (időlegesen legalábbis) visszatartja a folyóirat/kiadó. Az összes írás linkjét, amint megoszthatóvá válik, a *Szavak és Tettek Műhely* weboldalán, phil.elte.hu/LanguageinAction, elérhetővé tesszük.)

Az OTKA-felületen szereplő tételek eloszlása:

123 elem, ebből **93 tétel elsődleges – a szerkesztett kötetek és a tanulmányok konferenciakötetben/szaklapban/szerkesztett kötetben –, közülük 43 jelzi az OTKA-támogatást:**

- 9 szerkesztett kötet
- **49 folyóiratcikk és konferenciacikk. Ebből 23 angolul (és 1 kínaiul).**
- 35 könyvfejezet, ebből 11 szerepel kifejezetten a kutatócsoport tagjait megmozgató 2 szerkesztett kötetben (*Metafora, relevancia, jelentés* és *Kiskáté*), így az általunk nyilvántartott **külön számolandó könyvfejezet-teljesítések száma: 24**

További tételek (műfajuk miatt szinte egyik sem jelzi az OTKA-pályázat számát):

- 1 angol nyelvű disszertáció
- 29 egyéb tétel
 - 23 ismeretterjesztő írás, publicisztika (ezek jelentős része a *Qubit*-on jelent meg, továbbá változatos területek lapjaiban (például színházművészet, irodalom, teológia), van köztük tíz oldal fölötti írás is),
 - 2 előszó, egyik angolul, Q2 lapban (*Magyar Filozófiai Szemle*)
 - 3 MA szakdolgozat, 1 angolul
 - 1 angol absztrakt

3.2 Megjelent és megjelenés alatt álló tanulmányok lebontása

A pályázat munkatervében **36 tanulmány megírását vállaltuk jórészt szaklapokba vagy konferenciakötetekbe, ezek közül legalább 22-t angolul, azon belül 8-at nemzetközi, referált folyóiratban.** Itt említjük tehát azokat a könyvfejezeteket is, amelyek a pályázattól független kötetekben jelentek meg.

Összesen **33 angol nyelvű tanulmányunk jelent/jelenik meg** (kizárólag megjelenésre elfogadott írásokat listáztunk). **7 cikk Q1 és Q2 folyóiratban jelent meg, 5 jelzi az OTKA-**

támogatást. Valamint további **1 kínai nyelvű Q1 cikk** a *Journal of Zhejiang University*-ben, 3 szerzőből a második Markovich. Közülük 15 jelzi az OTKA-támogatást.

23 angol nyelvű folyóiratcikk/konferenciatickk. Közülük 9 jelzi az OTKA-támogatást:

- **18 angol nyelvű folyóiratcikk.** Közülük 6 jelzi az OTKA-támogatást:
 - **4 cikk Q1 szaklapban:** *Res Philosophica, Studia Logica, Philosophia, Artificial Intelligence and Law* (a jogi és a mesterséges intelligencia szaklapok közt is Q1). (Az első **3 Q1 szaklap jelzi az OTKA-támogatást.** Az utolsó, 7 szerzős cikk második társszerzője Markovich.)
 - **3 cikk Q2 szaklapban:** *Acta Analytica, Croatian Journal of Philosophy, International Review of Education.* **2 jelzi az OTKA-támogatást.**
 - **6 cikk Q3 szaklapban:** *Organon F, Human Affairs, JURIX proceedings* (mesterséges intelligencia rangsorban), *Journal of Applied Logics—IFCoLoG* (alkalmazott matematika rangsorban), *Legal Knowledge and Information Systems* (mesterséges intelligencia rangsorban). 1 jelzi az OTKA-támogatást. A legutolsóban háromszerzős cikk 2. szerzője Markovich.
 - **1 cikk Q4 szaklapban:** *Proceedings of Internationales Rechtsinformatik Symposium (IRIS)*, a 3 szerző közül Markovich a harmadik.
 - **4 további folyóiratcikk besorolás nélkül,** 3 külföldön jelent meg.
- **5 konferenciatickk, mind külföldön megjelenő konferenciakötetben.** *Argumentor, Proceedings for the European Society of Aesthetics, AiML, European Conference on Argumentation, LORI* (4 szerzőből a 3. Markovich). 3 jelzi az OTKA-támogatást.

Továbbá:

- **10 angol nyelvű könyvfejezet,** 6 jelzi az OTKA-támogatást
 - **5 angol nyelvű könyvfejezet külföldi kiadású kötetben (Springer, Routledge, Peter Lang, John Benjamins).** Közülük 4 jelzi az OTKA támogatást.
 - 5 angol nyelvű könyvfejezet magyar kiadású kötetben. 2 jelzi az OTKA támogatást.

Összesen 39 külön számolt magyar nyelvű tanulmányunk jelent meg, 15 jelzi az OTKA-támogatást.

- **14 folyóiratcikk magyarul** (közülük 1 cikk Q2: *Magyar Filozófiai Szemle*). 3 jelzi az OTKA-támogatást.
- **11 magyar konferenciatickk.** 6 jelzi az OTKA-támogatást.
- **14 külön számolt magyar nyelvű könyvfejezet.** 6 jelzi az OTKA-támogatást (további 10 magyar nyelvű, a két pályázati tagokat mozgósító szerkesztett kötetben *Kiskáté* és *Metafora, Relevancia, Jelentés* kötetben megjelent tanulmány jelzi az OTKA-támogatást).

Összegezve: A kutatócsoport 2 esszékötetében megjelent fejezeteken túl **73 tanulmányunk jelent/jelenik meg, 33 angolul, 1 kínaiul és 39 magyarul. 9 tanulmány Q1-Q2 szaklapban** (ennek a fele angolul Q1 lapban, ezek: *Studia Logica, Res Philosophica, Philosophia, Artificial Intelligence and Law*). Összesen a **folyóiratcikkek/konferenciatickek száma 49, amiből 23 angolul jelent meg, 1 kínaiul (Q1 lapban).** A 73-ból 30 tanulmány jelzi az OTKA-támogatást (15 angol és 15 magyar nyelvű). Az alacsony jelzési arányt részben indokolják a deontikus logikai tanulmányok kapcsán a sokszerzős formátum korlátai (3 vagy több szerző esetén jeleztük a szerzők számát, és hogy hanyadik szerző a pályázati résztvevő). E 41%-os jelzési arány jobb, mint a szerkesztett köteteinknél, de még mindig szuboptimális. Ha lehetőséget kapunk jövőbeli

pályázat megvalósítására, sokkal jobban figyelni fogunk arra, hogy a pályázat számát a résztvevők publikációikban jelezzék.

4. Folyamatban lévő kutatások, publikációs projektek, új kutatási irányok

A jelen pályázatnak köszönhetően 2016-ban indult *Szavak és Tettek Műhely (Budapest Workshop for Language in Action)* otthont, bázist ad hosszú távú kutatási együttműködéseknek, predoktori kutatók és fiatal posztdoktori kutatókat bevonó műhelymunkának, tananyagfejlesztést és ismeretterjesztést is előtérbe helyező projekteknek. E Műhely nyelvfilozófiai fókusza 2018-tól – az ELTE BTK Filozófia Intézetében a technológia filozófiai kérdéseit kutató Kiválósági pályázat révén – erkölcsfilozófiával, alkalmazott etikával, elmefilozófiával bővült. A publikációs teljesítésekhez hasonlóan a kutatócsoport tagjainak készülő/leadott/megjelenés előtti kéziratái közül több rangos nemzetközi szaklapba, kötetbe készül(t) (lásd a 2.1 szakaszban). Ezeket túlmenően tervezzük:

- **továbbra is évi 5-10 workshop/konferencia megszervezését**, elsősorban
 - a BME Szociológia és Kommunikáció Tanszékkal közösen 2017-ben indított, immár több, mint 20 eseményt számoló *Cselekvés és Kontextus* workshop-sorozattal (közülük 5 nemzetközi workshop volt),
 - a BME Szociológia és Kommunikáció Tanszékkal és a Magyar tanárok Egyesületével társszervezett események folytatásával;
- **tartalmas ismeretterjesztő írások készítését a *Műút Kiskaté* rovatában, a *Qubit-on* és más fórumokon (a *Kiskaté* írásaiból összegyűjtött második kötet Bárány Tibor szerkesztésében várhatóan 2021-ben jelenik meg);**
- a tananyagként használható magyar nyelvű források előkészítését: folyamatban van technológia és felelősség témában egy magyar nyelvű szerkesztett kötet összeállítása (bővebben lent); továbbá **Markovich Réka készülő szócikkei az Internetes Jogi Enciklopédiába** (joten.hu, többek közt: „Jog és logika” szócikk);
- predoktori és fiatal posztdoktori kutatók írásait is tartalmazó további két szerkesztett kötetet (egyik angolul, külföldi kiadónál, technológia és felelősség témában; a másik magyarul *A kommunikált tartalom dimenziói* munkacímmel, bővebben lent).

A *Szavak és Tettek Műhely* folyamatban lévő nyelvfilozófiai, nyelvészeti és logikai kutatásaiban az egyik legmeghatározóbb, a résztvevő kutatók többségét megmozgató téma 2021-2022-ben a (iii) altéma (implikaturák, előfeltevések) folytatása, elsősorban Bárány, Danka, Finta, Márton, Zvolenszky részvételével. Készülő kéziratokon, előadásokon, Grice-ról és a kortárs Grice-recepcióról, annak kritikájáról szóló workshopokon túl ***A kommunikált tartalom dimenziói* munkacímmel tanulmánykötetet készítünk elő (a társszerkesztők közt Bárány, Zvolenszky), e kötet várható megjelenése: 2022. január.**

A jelen pályázat több altémáját gyakorlati és technológiai alkalmazások irány felé vittük már az utóbbi 2 évben is, ezek folytatását tervezzük:

- a (vi) altéma nyomán: **deontikus logika, mesterséges intelligencia, jogformalizálás.** Markovich viszi tovább e témát, most folyó és tervezett kutatásainak előtérében: az episztemikus jogosultságok [epistemic rights].
- a (ii), (iv) és (vii) altémák nyomán: **műalkotások a digitális térben.** Hogyan jelennek meg nyelvi és nemnyelvi műalkotások a digitális térben? Hogyan tárgyalják, rendszerezik ezeket? Hogyan írható le, mennyiben változik a szerző és műtárgy (többek közt fikció, fanfiction) viszonya? **Kapcsolódás a BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék és az ELTE Média és Kommunikáció Tanszék által közösen (többek közt Bárány Tibor által) szervezett *Kultúra a digitális forradalom idején* konferencia-sorozathoz és az azonos című Typotex könyvsorozathoz.** Bárány, Danka, Finta, Zvolenszky viszi tovább e témát.

- a (iii), (v) és (vii) altémák nyomán: **nyelv és hatalom**. A Nyelvi és nemnyelvi megnyilatkozások révén végrehajtott retorikai fogások, visszaélések, torzítások – hogyan azonosítsuk be, hogyan reagáljunk rá, hogyan semlegesítsük? Általában véve: miben áll a szexista, rasszista (stb.) illokúciós aktusok végrehajtása által okozott kár, és hogyan vetődik fel az okozott kár kapcsán a beszélő felelőssége? Elsősorban Bárány, Danka, Finta, Schuch, Zvolenszky. Továbbá a Kiválósági kutatócsoportból e témához kapcsolódik Bernáth László, Réz Anna, Vonnák Diána.
 - E nyelv és hatalom téma adja a nyelvfilozófiai vetületét annak a tágabb **technológia és felelősség** témának, amelyről erkölcsfilozófusok, elmefilozófusok, társadalomtudósok bevonásával két kötetet készítettünk elő (a társszerkesztők közt: Bárány, Zvolenszky), amelybe a jelen pályázat több résztvevőjén (Bárány, Danka, Finta, Zvolenszky) túl a Kiválósági pályázatból tanulmányt ír Ambrus Gergely, Bernáth László és Tózsér János is. E két kötet egyike angol nyelvű, a másik magyar (ebben a sorrendben jelennek meg, az angol nyelvű szerkesztett kézirat várhatóan 2021. szeptemberre készül el, a magyar 2022. januárra). **Az angol nyelvű kötet – tematikus angolnyelvű szaklap-különszám vagy szerkesztett tanulmánykötet, külföldi kiadóval – szűkebb szakmai közönség számára írt tanulmányokból áll össze. A szövegfordításokat is tartalmazó magyar kötet feltérképezi a mesterséges intelligenciát alkalmazó algoritmusok, rendszerek filozófiai, elsősorban felelősségtulajdonításra és felelősségvállalásra vonatkozó vetületeit szélesebb olvasóközönség, középiskolai diákok, egyetemi hallgatók számára is érthető, oktatási forrásként is használható formában** (tervezett sorozat: Typotex, “Kultúra a digitális fordulat idején”, Bárány társszerkesztésével). Mindkét kötetnél kiemelten fontos az online elérés, vizibilitás.
 - A két technológia és felelősség kötet témaleírása: a mesterséges intelligenciát alkalmazó algoritmusok, rendszerek – MI-rendszerek – egyre nagyobb szerephez jutnak közösségi, társadalmi színtereken (úgy mint közlekedés, egészségügy; oktatás; szórakoztató, információs és egyéb tartalmak online terjesztése, megosztása). Időszerű tehát feltérképezni ezen technológiák filozófiai, elsősorban felelősségtulajdonításra és felelősségvállalásra vonatkozó vetületeit. Például: egy önvezető autó által okozott kárért ki viseli a (morális vagy jogi) felelősséget (a programozó, a tesztelő, a gyártó, a vásárló, más?). Felmerül az a nyelvi téma is, hogy az önvezető autók és más MI-rendszerek működése kapcsán a felelősség kérdését hogyan, milyen hangsúlyokkal, fókuszokkal vezetik fel, mérlegelik. Továbbá: hogyan viszonyulunk mi, mint emberi ágensek az MI-rendszerekhez? A tartalmegosztó platformoknak (például Facebook, Twitter, YouTube, Pornhub) tulajdonított (jogi vagy erkölcsi) felelősség mennyiben változik, válik kiterjedtebbé az utóbbi években? A két kötet szerzői erkölcsfilozófiai, elmefilozófiai, logikai, nyelvfilozófiai, tudományfilozófiai, társadalomfilozófiai, jogfilozófiai szempontból elemzik az MI-rendszerekkel (és tágabban az automatizációval, például okos eszközök használatával) kapcsolatos filozófiai problémákat.

Összegezve: Egyik fő célunk az OTKA-támogatás révén a nyelvfilozófiai műhelymunka intézményes kereteinek megteremtése, predoktori és fiatal posztdoktori kutatók bevonása volt. Mindez a *Szavak és Tettek Műhely* révén nem pusztán a támogatás 5 évére valósult meg, hanem folytatódik: a BME–ELTE közös *Cselekvés és kontextus* workshop-sorozatával (annak nemzetközi rendezvényeivel) és egyéb eseményekkel; az elkövetkező 2 évre (és azon túl) tervezett kutatási és publikációs együttműködésekkel; ismeretterjesztő írásokkal; rangos nemzetközi publikációkkal; egy tankönyvként is működő készülő kötetrel technológia és felelősség témában; több más, a

nemszószerinti nyelvhasználathoz kapcsolódó olyan kutatási iránnyal, amely hangsúlyos társadalmi, gyakorlati hatással, alkalmazásokkal bír.

Mellékletek:

5. A Szavak és Tettek műhely és a BME közös szervezésében 2018-ban indult *Cselekvés és kontextus* workshop-sorozat 20 eseménye (ebből 5 angol nyelven, nemzetközi résztvevők meghívásával, félkövér kiemelés jelzi)

Cselekvés és kontextus

Workshop-sorozat 2018-tól a BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék és a Szavak és Tettek Műhely (Budapest Workshop for Language in Action, ELTE BTK Filozófia Intézet, vezető: Zvolenszky Zsófia) szervezésében.

1. Jogok, kötelezettségek, szabályok – interdiszciplináris megközelítésben, 2018. február 9. (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék)

Finta Szilvia (Szent Pál Akadémia, ELTE BTK Filozófia Intézet): Erkölcsös programozás, programozott erkölcs: avagy lehet-e hős egy robot? Etikai döntések a zsidó vallási jog perspektívájából

Szakadát István (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék): A KRESZ deontikus logikai elemzésének feladatairól

Hamp Gábor (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék): A KRESZ-táblák rendszerének szemantikai és pragmatikai elemzése

2. Képi implikatívák, vizuális érvelés, 2018. március 9. (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék)

Gárdos Judit (MTA TK Szociológiai Intézet): Diagramok és a tudomány. Egy esettanulmány

Finta Szilvia (Szent Pál Akadémia, ELTE BTK Filozófia Intézet): Allegória és szimbólum. Képi érvelések a Héber Szentírásban és a rabbinikus irodalomban

Bárány Tibor (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék): Léteznek-e képi implikatívák? A pragmatikai elméletek kiterjesztéséről a vizuális kommunikáció eseteire

Csordás Hédi Virág (BME GTK Filozófia és Tudománytörténet Tanszék): Egymásra reflektáló reklámok. Hogyan lehet vizuális érvekkel vitázni?

Danka István (BME GTK Filozófia és Tudománytörténet Tanszék): Látszat és valóság: verbális és vizuális irónia

3. A fiktív nyelvhasználat szemantikája és pragmatikája, 2018. június 8. (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék)

Zvolenszky Zsófia (Szlovák Tudományos Akadémia, Filozófia Intézet, Analitikus Filozófia Tanszék, Pozsony; ELTE BTK Filozófia Intézet, Logika Tanszék): Az irodalmi művek szereplői mint emberalkotta absztrakt tárgyak. Újabb viták az akaratlan szerzői alkotás jelenségéről

Dombrovski Áron (ELTE BTK Filozófia Intézet): A negatív egzisztenciális állítások esete -- öt évtized távlatából

Danka István (BME GTK Filozófia és Tudománytörténet Tanszék): Online bántalmazás: fiktív, virtuális, valóságos

4. Pre-read workshop on Creatures of fiction, posits of failed scientific theories: A debate between Jeffrey Goodman (James Madison University, Virginia) and Zsófia Zvolenszky (Slovak Academy of Sciences, ELTE), 2018. október 24. (ELTE BTK Filozófia Intézet)

3 papers are discussed with their authors present:

Goodman, J. (2014). "Creatures of Fiction, Objects of Myth". *Analysis* 74(1): 35–40.

<http://dx.doi.org/10.1093/analys/ant090>

Zvolenszky, Z. (2016). "Fictional Characters, Mythical Objects and the Phenomenon of Inadvertent Creation". In a special issue on fiction, J. T. Spencer (ed.), *Res Philosophica* 93(2): 311–333.

<http://dx.doi.org/10.11612/resphil.2016.93.2.2>

Sections 3-6.1 (pages 315-328)

Goodman, J. (2017). "On Inadvertently Created Abstracta, Fictional Storytelling, and Scientific Hypothesizing". *Res Philosophica* 94(1): 1–12.

<http://dx.doi.org/10.11612/resphil.1486>

5. Öncezető autók: etikai, jogi és logikai kérdések, 2018. november 9. (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék)

Vonnák Diána (Durham University, Városkutatás Kft.): Öncezető autók és a társadalmi-kulturális faktorok
Gébert Judit (SZTE) – Tózsér János (MTA BTK): Meseautóban színezüst erdők során. A felelősségteljes innováció illúziója

Kapelner Zsolt (CEU): Uralhatnak-e minket az intelligens algoritmusok?

Véber Virág (ELTE): Erkölcsei ágensek-e a számítógépes rendszerek?

Bernáth László (MTA BTK): Az autonóm gépek morális felelőssége az emberekhez viszonyított hasonlóságok és különbségek tükrében

6. A pejoratív kifejezések szemantikája és pragmatikája: a szexista nyelvhasználat esete, 2018. december 7. (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék)

Réz Anna (ELTE BTK Filozófia Intézet): Mi számít szexistának?

Kálmán László (MTA Nyelvtudományi Intézet): A leegyszerűsítő nyelvszemlélet esete a diszkrimináló beszéddel

Dombrovski Áron (ELTE BTK Filozófia Intézet): Pornográfia és beszédaktus-elmélet

Danka István (BME GTK Filozófia és Tudománytörténet Tanszék): Online bántalmazás: fiktív, virtuális, valóságos

7. Modalitások, normák, logika, 2019. január 7. (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék)

Markovich Réka (University of Luxemburg, Computer Science Research Unit; BME GTK Üzleti Jog Tanszék; ELTE BTK Logika Tanszék): Mit ír elő a KRESZ és kinek? Modalitások és normák a közlekedési szabályokban a deontikus logika szemszögéből

Finta Szilvia (Szent Pál Akadémia, ELTE BTK Filozófia Intézet): Általánosítható-e az egyedi? Az egyedi esetek általánosításának problematikája a zsidó vallási jog szemszögéből

Hamp Gábor (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék): Jogosultságok a családtámogatási törvényben

Szakadát István (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék): Normák és feltételek

8. Normák: szabályok vagy egyensúlyok, 2019. április 26. (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék)

Danka István (BME GTK Filozófia és Tudománytörténet Tanszék): Szabálykövetés és célracionalitás: filozófiai modellek

Janky Béla (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék): Szabálykövetés és célracionalitás: egy játékelméleti megközelítés

9. Kormányzás, szabályozás és részvételi politika a nagyvárosokban, 2019. május 3. (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék)

Kocsis János Balázs (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék, Magyar Urbanisztikai Társaság): Szereplők és erőterek – képviselő, participáció és döntéshozatal településeken

Vonnák Diána (Durham University, Városkutatás Kft.): Átalakuló állam: decentralizáció és az önkormányzati szerepvállalás lehetőségei Ukrajna példája alapján

10. Language in action: Language and power – vendéglőadó: Eyja Brynjarsdóttir (School of Education, University of Iceland) és Brice Bantegnie (Institute of Philosophy, Czech Academy of Sciences), 2019. május 10. (ELTE BTK Filozófia Intézet)

Eyja Brynjarsdóttir (School of Education, University of Iceland, Reykjavik): Silencing Resistance: On Misrepresentations of the #MeToo Movement

Brice Bantegnie (Institute of Philosophy, Czech Academy of Sciences, Prague): Concepts, Language and Ideology

Heni Fiáth (Moholy-Nagy University of Art and Design, Budapest): The Double Nature of the Power of Design

Szilvia Finta (Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities – Institute of Philosophy, Department of Logic, Saint Paul Academy – Department of Ancient Languages): Names as Weapons: The Significance of Giving Names and the Evolution of their Usage from the Perspective of Philosophy of Language in the Context of the Arab-Israeli Conflict

Áron Dombrovski (Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities – Institute of Philosophy, Department of Logic): What have we learned from Sarah-Jane Leslie? A New Approach to Generics

Zsófia Zvolenszky (Eötvös Loránd University, Faculty of Humanities – Institute of Philosophy, Department of Logic): Conducting Academic Debates about Prejudice-laden Generic Claims: A Methodological Recommendation about Minimizing Harmful Consequences

11. Pre-read tutorial workshop with Eyja Brynjarsdóttir (U. of Iceland) on Language and power

Three papers discussed:

Kate Abramson (2014) “Turning up the lights on gaslighting”

Rebecca Solnit (2012) “Men explain things to me” the origins of the term ‘mansplaining’ Cynthia Stark (2019) “Gaslighting, misogyny, and psychological oppression”

12. Képi irónia, 2019. május 17. (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék)

Bárány Tibor (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék): Figuratív jelentés, társalgási implikátúra, visszhang, színlelés. A verbális és a képi irónia elméleteiről

Finta Szilvia (Szent Pál Akadémia, ELTE BTK Filozófia Intézet): Szokatlan, különös -- ironikus? Érvek a tisztán képi irónia mellett

Fiáth Heni (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem): Irónia két és három dimenzióban

Wunderlich Péter (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem): I'm fine :-/ Az ellentmondás mint irónia

13. Mistakes in artefactual understandings of law – vendéglőadó: Kenneth M. Ehrenberg (Surrey Centre for Law and Philosophy, University of Surrey Law School), 2019. augusztus 22. (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék)

14. Fictional creatures, mythical creatures – vendéglőadó: Alberto Voltolini (University of Turin), 2019. szeptember 23. (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék)

Alberto Voltolini (University of Turin): We might not have met Zeus, yet we could have landed on Vulcan: Against Mythical Backcreationism

Zsófia Zvolenszky: Reply to Alberto Voltolini

Discussants:

Tibor Bárány (BME, ELTE)

Áron Dombrovski (ELTE)

Szilvia Finta (Saint Paul Academy, ELTE)

Zsolt Kapelner (CEU, ELTE)

Miklós Márton (ELTE)
Zsófia Zvolenszky (ELTE)

15. Language and power 2. – vendéglőadók: Teresa Marques (University of Barcelona) és Mauel Garcia-Carpintero (University of Barcelona), 2019. október 19. (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék)

Manuel Garcia-Carpintero (University of Barcelona): Singular Reference in Fictional Discourse?

Discussants:

Tibor Bárány (BME, ELTE)
Áron Dombrovski (ELTE)
Szilvia Finta (Saint Paul Academy, ELTE)
Zsófia Zvolenszky (ELTE)

Teresa Marques (University of Barcelona): Amelioration v. Perversion

Discussants:

Tibor Bárány (BME, ELTE)
Szilvia Finta (Saint Paul Academy, ELTE)
Anna Réz (ELTE)
Zsófia Zvolenszky (ELTE)

16. A mesterséges intelligencia filozófiai kérdései, 2019. december 18. (BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék)

Balogh Zsuzsanna (ELTE BTK): Asszisztív robotok – Vitaindító: Hamp Gábor (BME)
Dombrovski Áron (ELTE BTK): Önvezető járművek, autonóm fegyverrendszerek – Vitaindító: Bernáth László (ELTE BTK)
Kapelner Zsolt (CEU, ELTE BTK Filozófia Intézet): Mesterséges intelligencia és politikai döntéshozás – Vitaindító: Szakadát István (BME)

17. Filozófia, technológia társadalom I., 2020. május 28. (online workshop)

Kapelner Zsolt (CEU Filozófia Tanszék, ELTE BTK Filozófia Intézet): Automatizáció a politikai döntéshozásban
Réz Anna (ELTE BTK Filozófia Intézet): Az utilitarizmus egyeduralma?

18. Filozófia, technológia társadalom II., 2020. június 11. (online workshop)

Markovich Réka (Luxemburgi Egyetem Informatikai Tanszéke, BME Üzleti Jogi Tanszék, ELTE BTK Filozófia Intézet): A kollíziós jog formális modellje – és annak haszna a mesterséges intelligencia etikájában
Szakadát István (BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék): Reputációelméletek (avagy indirekt reciprocitáselméletek)

19. Filozófia, technológia társadalom III., 2020. június 29. (online workshop)

Vonnák Diána (ELTE BTK Filozófia Intézet): Társadalomtudományi perspektívák az okos városokról
Zvolenszky Zsófia (ELTE BTK Filozófia Intézet): Káros előfeltevések egy önvezető járművekkel kapcsolatos kutatásban az MIT-n: "A Moral Machine kísérlet" morális vakfoltjai

20. Filozófia, technológia társadalom IV., 2020. július 2. (online workshop)

Számadó Szabolcs (BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék): Reputáció és pletyka szerepe a kooperáció fenntartásában: egy kísérlet
Finta Szilvia (Szent Pál Akadémia, ELTE BTK Filozófia Intézet): A héber nyelv újraéledése körüli viták, avagy Gershom Scholem nyelvfilozófiai felfogása és Saul Kripke elmélete

Mellékletek:

1. További **7 nemzetközi esemény** a kutatás társszervezésében

Zvolenszky Zsófia szervezésében 3 pozsonyi esemény, altéma: (iv). Az első pre-read workshopon részt vett 2 hallgató az OTKA-NKFIH kutatásból: Dombrovski Áron, Susánszky Péter

Támogató: Programme SASPRO – Mobility Programme of the Slovak Academy of Sciences
(No.: 1573-03-03/b)

PrPrProper Names in Fiction

1st Bratislava Pre-conference Pre-read Proper Names Workshop

October 19, 2016

Department of Analytic Philosophy, Institute of Philosophy, Slovak Academy of Sciences (SAS), Bratislava, Slovakia

Participating authors:

Stacie Friend, Birkbeck University of London, London, U.K.; 2014 published paper „Notions of Nothing.

Manuel García-Carpintero, University of Barcelona, Barcelona, Spain; work-in-progress paper: “Co-identification and Fictional Names”

Invited discussants:

Lukas Bielik, SAS, Bratislava, Slovakia

Fredrik Haraldsen, SAS, Bratislava, Slovakia

Robin Neiman, University of Miami, Miami, U.S.

Ádám Tuboly, Hungarian Academy of Sciences, Budapest, Hungary

Lee Walters, University of Southampton, U.K.

Martin Vacek, SAS, Bratislava, Slovakia

Marián Zouhar, SAS, Bratislava, Slovakia

Zsófia Zvolenszky SAS, Bratislava, Slovakia; Eötvös University (ELTE), Budapest, Hungary

<https://www.metaphysics.sk/products/workshop-proper-names-in-fiction/>

PrProper Names in Fiction: Authors Creating Fictional Characters

2nd Bratislava-Budapest Pre-read Proper Names Workshop

October 22, 2018

Department of Analytic Philosophy, Institute of Philosophy, Slovak Academy of Sciences (SAS), Bratislava, Slovakia

Jeffrey Goodman (James Madison University): Why Fictionalia and their kin cannot be abstracta

A rendezvény október 24-i workshopja:

Pre-read workshop on Creatures of fiction, posits of failed scientific theories: A debate between Goodman and Zvolenszky

A *Cselekvés és kontextus* workshop-sorozat 4. eseményeként szerepel.

Fiction and Proper Names címmel Zvolenszky Zsófia és Martin Vacek szervezésében:

December 10, 2018

Department of Analytic Philosophy, Institute of Philosophy, Slovak Academy of Sciences (SAS), Bratislava, Slovakia

Christopher Badura (Ruhr-University Bochum, Germany): *The Aboutness of Hyperintensional De Re and De Dicto Imagination*

Daniela Glavanicová (Slovak Academy of Sciences, Slovakia): *A Fine-Grained Analysis of Fictional Names*

Mirco Sambrotta (University of Granada, Spain): *Cross-Sortal Identity Claims*

Nathan Wildman (Tilburg University, Netherlands): *Necessity by Accident*

* * * *

Bernáth László, Tózsér János, Bárány Tibor és Zvolenszky Zsófia közösen szervezte e két budapesti eseményt, kapcsolódó altéma: (v).

Responsibility – A pre-read workshop

September 23, 2019

(Research Centre of the Humanities of the Hungarian Academy of Sciences)

Gunnar Björnsson (University of Stockholm, Lund/Gothenburg Responsibility Project): *Ways of Being Implicated.*

Commentator: Anna Réz (Eötvös Loránd University)

Jan Willem Wieland (VU University Amsterdam): *Moral Worth and Counterfactuals*

Commentator: Virág Véber (Eötvös Loránd University)

Responsibility for Consequences workshop

September 24, 2019

(Department of Sociology and Communication at the Budapest University of Technology and Economics)

Gunnar Björnsson (University of Stockholm, Lund/Gothenburg Responsibility Project): *Responsibility for Consequences*

Jan Willem Wieland (VU University Amsterdam): *Lazy Kings and Dedicated Friends (A Response to Montminy)*

Philip Robichaud (VU University Amsterdam): *TBA*

László Bernáth (Eötvös Loránd University): *The Source of Responsibility for Consequences*

Carla Bagnoli (University of Modena): *The Consequence of Responsibility [via Skype]*

Table - *Expect the unexpected? Responsibility for unforeseeable harms of innovation*

(László Bernáth, Gunnar Björnsson, Annamária Orbán, Philip Robichaud, Jan Willem Wieland)

The workshops are co-organized by the Department of Sociology and Communication at the Budapest University of Technology and Economics, the Institute of Philosophy of the Hungarian Academy of Sciences/Eötvös Loránd Research Network, and the Institute of Philosophy of Eötvös Loránd University.

* * * *

Dombrovski Áron társszervezésében, kapcsolódó altéma: (v).
Autonomous Weapons pre-read workshop. POLEMO (Political, Legal, Moral Philosophy)
Research Group. CEU, Budapest
Discussants: Dilara Boga (CEU)
Laszlo Bernath (ELTE)
Aron Dombrovski (ELTE)
Zsolt Kristof Kapelner (CEU, ELTE)

The papers to be discussed are the following:

- "Killer Robots" by Robert Sparrow
 - "Autonomous Weapons and Distributed Responsibility" by Marcus Schulzke
 - "Autonomous Machines, Moral Judgement, and Acting for the Right Reasons" by Duncan Purves, Ryan Jenkins and Bradley Strawser
- “Moral Predators: The Duty to Employ Uninhabited Aerial Vehicles” by Bradley Jay Strawser
<https://events.ceu.edu/2020-01-22/autonomous-weapons-workshop>

Mellékletek:

7. További 6 szélesebb közönség (például magyartanárok) számára is szervezett hazai esemény a pályázat társszervezésében

Bárány Tibor által Zvolenszky Zsófiával, Márton Miklóssal közösen társszervezett esemény. Altémák: (ii), (iv), (v), (vii).

„Posztok, trollok, emotikonok – beszédaktusok a közösségi médiában és a magyarórán”. (Műhelyfoglalkozások a Magyartanárok Egyesülete, a BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék és a Szavak és Tettek Műhely (ELTE BTK Filozófia Intézet) szervezésében”, ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola, Budapest, 2019. március 9. <https://magyartanarok.wordpress.com/2019/03/02/posztok-trollok-emotikonok-beszedaktusok-a-kozossegi-mediaban-es-a-nyelvtan-oran/>

Műhelyek:

1. Kommunikációs aktusok, képi és nyelvi előfeltevések

Elemzendő jelenségek: emojihasználat (illokúcióserő-jelöléstől a propozicionális tartalomig), mémek, tisztán képi chatkommunikáció

Filozófus/médiakutató: Bárány Tibor

Tanár: Horváth Beáta

2. Udvariassági normák, hatalmi viszonyok

Elemzendő jelenségek: az arculat megóvásának és lerombolásának különböző stratégiái a közösségi médiában

Filozófus/médiakutató: Hamp Gábor

Tanár: Horváth Zsuzsa

3. Nyelvi torzítás, visszaélés, manipuláció

Elemzendő jelenségek: kommunikációs stratégiák a kommentháborúkban (érveléstechnikai és pragmatikai elemzés)

Filozófus/médiakutató: Márton Miklós, Zvolenszky Zsófia

Tanár: Békés Izabella

4. Fake news és trollkodás

Elemzendő jelenségek: kamu- és álhíroldalak (felismerési diagnosztika), trollkodás, csoportos kommunikáció a közösségi médiában

Filozófus/médiakutató: Tófalvy Tamás

Tanár: Erdélyi Eszter

* * * *

Bárány Tibor által társszervezett további 3 esemény, kapcsolódó altémák: (ii), (iv), (v), (vii).

„Irodalom 2.0 Irodalom a digitális nyilvánosság korszakában”. Konferencia magyartanároknak és érdeklődőknek (a Magyartanárok Egyesülete és a BME Szociológia és Kommunikáció Tanszékének szervezésében), Petőfi Irodalmi Múzeum, 2018. április 14. <https://pim.hu/hu/esemenyek/irodalom-20>

„Kultúra a digitális forradalom idején”. Konferenciasorozat a BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék és az ELTE Média és Kommunikáció Tanszék szervezésében, honlap: <https://sites.google.com/view/kdfi/kdfi-sorozat?authuser=0>

KDFI2019: Kulturális iparágak, kánonok és filterbuborékok, 2019. február 14–15.

KDFI2020: A magyar internet történetei, 2020. február 13–14.

KDFI2021: Tudástermelők, kapuőrök és véleményvezérek. Szakértelem a digitális nyilvánosságban. 2021. március 14—15.

* * * *

Dombrovski Áron által társszervezett esemény (kapcsolódó altémák: (iii), (v)), amelyen előadásokat tartott Dombrovski Áron, Finta Szilvia, Zvolenszky Zsófia és kerekasztalbeszélgetésben vett részt Bárány Tibor.

„Filozófia ma: Etikai, társadalmi és tudománypolitikai kérdések”. Eötvös Collegium, Budapest, 2020. február 14-15.

<https://www.elte.hu/media/c9/7e/a31eb37c572efb31d2c76fdffedb6035f55dad4ee21>

* * * *

Meghívott előadás, a *Szavak és Tettek Műhely* első nemzetközi eseménye (kapcsolódó altéma: (iii)): Geoff Georgi (West Virginia University) előadása „Propositions, Representation, and Truth”, ELTE BTK Filozófia Intézet Logika Tanszékén, Budapest: 2017. június. 30.

[Az OTKA-kutatócsoport és a *Szavak és Tettek Műhely* további korai előadásai: 2016.

Varga Máté: „A megosztás aktusa” (altémák: (iii), (vii))

Finta Szilvia: „Az Írás nem veszíti el szó szerinti értelmét” – A Szentírás nyelvhasználatának tanulságai a kortárs metaforaelméletekre tekintettel (altéma: (i))

Danka István: „A trollkodás pragmatikája: ironia és megtévesztés az online kommunikációs térben”

2017.

Kuti Judit: „Metaforaértelmezés kis csoportokban” (altémák: (i), R, G)]